سەبارەت بە هەڕەشەی جەنگێک کە ڕونادات! ... حەمید تەقوایی

بەتەقاندنی چەند موشەکێکی بێ زیان بە بنکەکانی ئەمریکییەکانەوە ڕوبەڕوبونەوەو هاتوهاواری شەڕو ئاگاداری دان سەبارەت بە هەڕەشەی شەڕ کپ بویەوە بەڵام قسەوباسی شەڕو ئاگاداکردنەوە سەسەبارەت مەترسی شەڕ لەلایەن هێزە سیاسیە جۆراوجۆرەکانەوە لە جێگەی خۆیدا یە. پێویستە لەم بارەیەوە کەمێک قوڵ ببینەوە.

مەترسی جەنگ لە نێوان دەوڵەتی ئەمریکاو هاوپەیمانەکانی لەگەڵ کۆمەماری ئیسلامی وهەموو هێزەکانی ئیسلامی سیاسی لەسەردەمانێکدا زۆر واقیعی بوو.

لەسەردەمی جەنگی کەنداو لە ساڵی ١٩٩١و دواتر لە قوناغی هێرشی ئەمریکا بەسەر ئەفغانستان و عێراق،کە ئەمە وەک جەنگی تیرۆریستەکان ناویان دەبەین،ڕوبەڕوبونەوەی سەربازی وشەڕی نێوان دوو هێزی تیرۆریزمی ئیسلامی وکەمپی ڕۆژئاوا بەسەرکردایەتی ئەمریکادا پەرەی سەندبوو.

شەڕ درێژەی سیاسەتە وەلەو سەردەمەدا هەردوو لایەنی ڕوبەڕوبونەوەکە پێوستیان بەڕوبەڕوبونەوەی سەربازی وشەڕ بوو.دەوڵەتی ئەمریکا بەشوێن ئەو ئامانجەوە بوو کە پاش تێک شکاندنی سۆڤیەت چۆن ببێتە تاکە هێزی بێ ڕکابەری پاش شەڕی سارد.هێرشی عێراق بۆ سەر کوەیت ١٩٩٠ و پاشان هێرشی ئەلقایدە بەسەر تاوەرە دوانەکەی نیۆرک لە ساڵی ٢٠٠١ئەو بواری ڕەخساند بۆ چینی دەسەڵاتداری ئەمریکا کە بەهێرشی سەربازی و نمایشی هێزە سەربازیەکەی بەشوین ئامانجی بونە قوتبی جیهانی دوایی سۆڤیەتەوە بێت، ئەمە ستراتیجی و خەتی دەوڵەتی ئەمریکا بوو.

هێرشی سەربازی بۆ وڵاتان وهەڕەشە وترساندن و کێشانی بازوی لەشکری بەدەوری دونیادا ئەمە ئەو ئامانجە سیاسیەوە بوو کە بەشوێنیەوە بوو کە نەک تەنها لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بەڵکو لە هەموو جیهانی پاش سۆڤەتدا ئەمریکا ببێتە تاک جەمسەری بێ ڕکابەری دونیا.وە بەم ڕیزبەندیە بلۆکی ڕۆژئاوا،کەلەگەڵ هەرەسهێنانی بلۆکی ڕۆژهەڵاتدا ماناو بابەتی بونی خۆی لەدەستدەدا،بەڕابری دەوڵەتی ئەمریکا جارێکی تر بەژیێتەووەو پانتایی کاریگەری خۆی بەسەر هەموو دونیا،بەو جوغرافیاسیاسیانەشەوە کەلەژێر کاریگەری سۆڤیەتی جاراندابون،لە ئەوروپای ڕۆژهەڵات،لە کۆمارە جیابوەوەکان لە یەکێتی سۆڤیەت،ولە بەشێک لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست کەلەژێر کاریگەری

سەقیەتدابوو، بەڵابکاتەوە. بەڵام ئەم ستراتیجیە نەگەشت بەشوێنێک. تەقریبەن لە دەیەی دووەمی ئەم سەدەیەدا خەتی هەژمونی خوازی خرایەلاوە. هەڵبژاردنی ئۆباما لەساڵی ٢٠٠٨دا کۆتایی ئەم سەردەمە بوو. ئۆباما چەند مانگێک دوای هەڵبژاردنی ڕۆشت بۆ میسرو لە قسەوباسێکیدا لە زانکۆی ئەزهەر ڕوبە هێزە ئیسلامیەکان ڕایگەیاند"مستەکۆڵەکانتان بکەنەوە هەتا دەسبخەینەناو دەستی یەک".
وە بەشوێنیدا گفتوگۆکانی ڕێکەوتنی ناوەکی ناوبراو بەبەرجام (نەخشەی کاری هەلایەنەی هاوبەش)(Joint Comprehensive Plan of Action)دروست بوو. ئەم سیاستە نوێیە لەوەوە سەرچاوەدەگرێت کە سیاسەتی دەسەڵاتخوازی ئەمریکا بێ ئاکام مابویەوە. دەوڵەتی ئەمریکا نەک هەرنەیتوانی ببێتە هێزی بێ ڕکابەر بەڵکو ئەو کاریگەریەش کە پیشتر هەیبوو لەدەستیدا. لەناویاندا تورکیاو عەرەبستانی سعودیەو لەهەنگاوی یەکەمیدا لە عێراق ولیبیا کە پێشتر پەیوەست بون بەبلۆکی سەقیەتەوە. فاکتەرێکی گۆڕانکاری سیاسی لەم نێوەدا گەڕانەوەی ڕوسیا بوو بۆ مەیدانەکە. لەسەردەمی لەشکرکێشی دەوڵەتی ئەمریکاوبلۆکی ڕۆژئاوا لەسەردەمی بۆشی باوک وکوڕدا، ڕوسیا سەرقاڵی ماڵ پاکردنەوەی دوای هەرەسهێنانی سەقیەت بوو وە لەمەیدانی جیهانی وبەتایبەتیش لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا بەتەواوەتی پەراوێزکەوتبوو. بەڵام پاڵپێوەنانی پۆتین بە بەدەستەوەگرتنی دەسەڵات وزیندوبونەوەی ناسیۆنالیزمی شکۆخوازی ڕوسیی بارودۆخەکەی لەزەرەری ئەمریکاو کەمپی ڕۆژئاوا گۆڕی.

ڕوسیا گەڕایەوە مەیدان و پۆتین لەگەڵ مشتێکی ئاسنینی لە ناوچەکەدا نوێنەرایەتی کردو بلۆکێک دروست بوو کە پێکهاتبوو لە ڕوسیاو سین و کۆماری ئیسلامی لە بەرامبەر کاریگەری ئەمریکادا.
لەلایەن هێزە ئیسلامیەکانیشەوە شەڕو ڕوبەڕوبونەوە لە باربوو. بۆ تالیبان لەئەفغانستان وحکومەتی خومەینی لە ئێران، ئەو هێزانەی کە ئەمریکاو هاوپەیمانەکانی لە بەرامبەر هەڕەشەی سەقیەتدا هێنابویانە پێشەوە، قوناغی دوای سەقیەت قۆناغی سەرپێچی وخۆنیشاندان لەبەرامبەر کەمی ڕۆژئاوادا بوو. بۆشایی سیاسی پاش شەڕی ساردو"بارودۆخی ئاوەڵای سیاسی"کە بەشێوەی دوو فاکتەر بە هێزە نەتەوەیی-ئاینیەکان لە ئەوروپای ڕۆژهەڵات وئەو کۆمارانەی کەلەپاش سەقیەتی جارانەوە مابونەوە وە هەروەها لە ڕۆژهەڵاتی ڕاست دروست بوبو جێگایەکی نوێی بۆ هێزە ئیسلامیە دروستکراوەکانی ڕۆژئاوا لەقوناغی ڕابردودادا. بەتایبەت هێزە ئیسلامیەکان لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست هەوڵیان ئەدا بۆ خۆنیشاندان لەبەرامبەر ئەمریکا بەشێک لە دەسەڵاتی سیاسی لە وڵاتانی ئیسلام لیدراوادا

هەبێت. ناڕەزایەتیەکانی خەڵکی ئێران لەخۆیدا حسابی بۆدەکرا.
بەکۆتایی هاتنی بڵشیزم قوناغی تیرۆریزمی ئیسلامی کەلە سەردەمی شەڕی تیرۆرستەکان لەگەڵ ئەلقاعیدەو تالیبان وکۆماری ئیسلامیدا نوێنەرایەتی دەکرا، ئەمیش بەسەر چوو وە قوتبی ئیسلامی سیاسیش پێگەیەکی نوێی پەیداکرد. ئەمڕۆ لەگەڵ دوباڵی شیعەو سونەی ئیسلامی سیاسی ڕوبەڕوین کەلەگەڵ دوو بلۆکی دژبەیەک - ئەمریکا لەبەرامبەر ڕوسیا- پەیوەستن. لەچوارچێوەی ئەم بلۆک بەندیانەو لە بۆشایی سەرچاوەگرتو لە شکستی ستراتیجی ئەمریکا ولەو لاشەوە گەڕانەوەی ڕوسیا بۆ مەیدان، هێزەکان ودەوڵەتە ئیسلامیەکان مەیدانێکیان ملهوڕیەکانی خۆیان پێکهێناوە وە هێزەکانیان کۆکردۆتەوە. تەنانەت تورکیای ئەندامی ناتۆ دەستی بەسەر پێچی کردوەو لەڕو بەروبونەوەی نێوان دوو بلۆکی تازەپێکهاتودا بەشوێن ئامانجە شکۆخوازیەکانی خۆیەوەیەتی. دەوڵەتی پۆتین لە سوریا بردویانەتەوە.
کۆماری ئیسلامی لە عێراق کە لە ئەنجامی لەشکر کیشی ئەمریکادا بەسەریەکدا داڕمابوو هێزێکی زۆرتری لە ئەمریکاو هاوپەیمانەکانی بەدەستهێناوە، وە لە لوبنان حزبواللە بوتە هیزی یەکەمی دەسەڵات ولەیەمەن هێزە حوسیەکان بەپشتیوانی ولەژێر پارێزگاری ئێراندا چونەتە پیشەوە. لەبارودۆخێکی وادا قوتب بەندیەکانی سەرەتای ئەم سەدەیە ڕوبەڕوبونەوەی لەشکری نێوان تیرۆریزمی ئیسلامی وتیرۆریزمی میلیتانتی کەمپی ڕۆژئاوا ئیتر ناتوانێت ئاڵوگۆڕەکانی ناوچەکە ڕونبکاتەوە.
ڕوبەڕوبونەوەی ئەمریکا لەگەڵ محوەری شەڕ(بەدەربڕینی جۆرج بۆش) ئەمڕۆ بوتە پەیوەندی نێوان ئەمریکایەک کە دەیانەوێت دەست خستەنەدستی هێزە ئیسلامیەکان- تەنانەت ترام چەندین جار ڕایگەیاندوە کە ئامانجی گفتگۆو گەیشتنە بە ڕیکەوتنێکی نوێ لەگەڵ جمهوری ئیسلامیدا- بلۆکەکەنە تایبەتە بە هێزە ئیسلامیەکان ونەهەموو ئەوانیش لە خۆدەگرێت، لقی شیعەی ئیسلامی سیاسی لە لایەکی ئەم ڕوبەڕوبونەوەدایەو لقی سونیەکەشی لە بەرەیەکی ترە. ناسیۆنالیزمی کوردیش دابەش بون بەسەر ئەم دوو باڵەدا. وە دەوڵەتەکانی ناوچەکەش بەهەمان شێوەیە. ئەمە ڕوبەڕو بونەوەی دوو بلۆکە تازەکەیە لە ناوچەکە. ڕوبەڕوبونەوەیەک کە هەتا ئێستا بەفروان بونەوەی هێزی بلۆکی ڕوسیاو بلۆکەکەی لە ناوچەکە و لاوازی ئەمریکاو کەمپی ڕۆژئاوا شکاوەتەوە.
ئەو هێزانەی کە ئەمڕۆ مەترسی شەڕ بەرجەستەدەکەنەوەو ئاگاداری لەو بارەیەوە بڵاودەکەنەوە ئەوانە بەجێماون لە مێژوو. ئەمە هەر درێژکراوەی هەمان نابەجێی ئەو بزوتنەوەیەکە ڕیک لەکاتی هەرشی

بۆشی کوڕدا بۆسەر عێراق لە سەدان شاری دونیاوە هاتبونە مەیدان.ئەو سەردەمە ئەو بزوتنەوەیە پیشکەوتوخوازانەو پیشڕەوانە بوو بەڵام ئەمڕۆ وەک دێوەزمە دەرکەوتوە ئیستا تەنانەت لەپشت ئاگاداری شەڕەو گەورەکردنی مەترسی شەڕەوە بەکردەوە لۆبیەکانی لایەنگری جمهوری ئیسلامی چالاکن.ئەم جوڵا نەوەیە ل□ بەرژەوەندی ئیسلامی سیاسی تەواود□ بێت.چونکە شەڕێک لەئارادا نیە.ئەمە نەک شەڕ.بەڵکو تەنها کێشمەکێشی نێوان دوو بلۆکی کۆن□ پەرستە لەناوچەکەدا.

ئەم بارودۆخ و واقیعیەتە نوی□ی□ بەئاشکرا لە هەڵویست وڕایگەیان□دنەکانی هەردولای ڕوبەڕو بونەوەکەدا خۆی نیشانداوە.ئەمریکا چەندین جار ڕایگەیاندوە کە خوازیاری شەڕنیە.پەلهاویشتن بۆ شەڕیکی نوێ لەناوچەکەدا نەل□ بەرژەوەندی ئەمریکادایە وەنە ئەو پێگەو توانایەشی هەیە.دەوڵەتی ترامپ ئەیەوێت لە ڕێگەی فشارەوە بەلانی زۆرەوە دەتوانێت جمهوری ئیسلامی ملکەچ دەکات و ئەمرێنێتل لەچوارچێوەی سیاسەتەکانی خۆیدا .وە ل□ بەر ئەوە پێویستی بە پەنابرد بۆ شەڕێکی تر نیە.جمهوری ئیسلامیش کە زۆر کەوتوەتە ژێر فشاری خەباتی خ□□□کی ئێران وناوچەکەوە.کە توانای شەڕخوازی وشەڕنانەوەی نیە
هەروەک لە کۆمیدیای موشەک بڵاوکردنەوەکانی ئەم دوایيانەیدا بینیمان لە چالاکیە ئازاردەر و"تۆڵەسینە"کەشیدا ئاگاداری ئەوەیە کە پیی لە بەڕەکەی خۆی زیاتر ڕانەکێشێت.وە نەبێت هۆکاری هاندانی بەرامبەرەکەشی.لەسەر ئەم باوەڕە وەستانەوە لەدژی تارمایی شەڕ تەنها دەتوانێت لەسودی کۆماری ئیسلامی تەووبێت.
شەڕی واقیعی ،ئەوەیە کە ئەمڕۆ لەئارادایە لە عێراق و ئێران ولوبنان لەدژی هێز ودەوڵەتە ئیسلامیەکان وبەتایبەتی جمهوری ئیسلامیە.هێزی جەماوەی خەڵک کەلە سەردەمی ١١سیپتەمبەرو ئاکامەکانیدا چالاک نەبوو وە بەوتەی مەنسور حکمەت"غولی نوستو"بوو.ئەمڕۆ بەئاگاهاتوەتەوە وهاتوەتە مەیدان.هێزەکۆمۆنیست ودژی ئیمپریالیستەکان لە ئێران وجیهان لە جیاتی بەرجەستەکردن وئاگاداری دان لە بەرامبەر مەتسیەکدا کەبونی دەرەکی نیە.
ئەبێت لە کەمپی خەڵکیدا لەدژی کۆماری ئیسلامی بێتە مەیدان.ئەمڕۆ خەڵکی ڕاپەڕیوی عێراق وئێران دوژمنی خۆیان دەناسن.خەڵکی ئێران لە دروشمەکانیاندا دەڵێنەوە دوژمنی ئێم□ ل□□ر□یە درۆدەکەن دەڵێن ئەمریکایە وە خەڵکی عێراق خوازیاری کوتایی هێنانن بە دەستی خوێناوی جمهوری ئیسلامین لەوڵاتەکەیاندا وە خەڵکی لبنانیش حزبوڵایان دەورەداوە.
بزوتنەوەی ناڕەزایەتی خەڵکی ناوچەکە ڕایدەگەیەنێت کە شەڕی

ڕاستەقینە لەکوێیە.ئاگاداری سەبارەت بە شەڕی نەبوی نێوان دەوڵەتی ئەمریکاو کۆماری ئیسلامی، بمانەویت یان نەمانەوێت پێگەی خەڵک لەو شەڕە واقیعیەدا لاوازدەکات.کۆماری ئیسلامی بەدەست ئامانجدارانە بەو تەپەڕەدا ئەکێشێت وهەوڵ دژی ‘ئیمپریالیستەکان”لە ئێران ولە جیهانیشدا بەکردەوە دەکەونە بەرژەندی ئەوەوە.ئەو هێزانە ئاگاداری ئەوەنین کە ئەگەر شیرەش ڕوبدات ئەوە کۆماری ئیسلامی بەدەراجات لاواز دەبێت.خەڵک بەدروستی کۆماری ئیسلامی بە هەکاری هەڵگرساندنی شەڕ دەزانن وە بەهێزەکی زیاتر و لەئاستەکی فراوانتردا هاتونەتە مەیدان لە دژی حکومەت.زۆرێک لە شۆڕشکان لە ناویاندا کۆمەڵەی پاریس وشۆڕشی ئۆکتۆبەر لەکاتی شەڕدا ڕویاندا وە لە ئێرانیشدا شەڕ دەتوانێت بە سەردەرهێنانی شۆڕشەکی بنیاتنەرانە کۆتایی بێت.

شەڕێک لە ئارادانیە بەڵام ئەبێت هەر ئەمڕۆ خەڵک وشیار بکەینەوە هەکاری سەرەکی بارگرژی و بەرزبونەوەی مەترسی شەڕ لەسەر کۆمەڵگە کۆماری ئیسلامیە وە ئەگەر شەڕێک ڕویدا ئەبێت بەهەموو هێزمانەوە لە دژی کۆماری ئیسلامی بچینە مەیدان.

ئەو هێزانەی کە وەستانەوە لە دژی جەنگ دەکەنە کاری سەرەکی.بە پێچەوانەوە، ئەم ئاسەیە دەخەنە بەردەم کۆمەڵگە کە ئەگەر شەڕێک ڕویدا ئەبێت بەرگری لە کۆماری ئیسلامی بکەین.هەروەک ئەوەی زۆرێک هەر لەو هێزانە لە و قوناغانەی کە بارگرژی لەشکری توند ئەبێتەوە هەموو ڕەخنەو ناڕەزایەتیەکیان ئاراستەی ئەمریکادەکەن.هەڕەشەی جەنگێک کە ڕونادات کۆمەک بە کۆماری ئیسلامی لە کەش بون بە تەبلیغاتی جەنگی بە پاریزگاری لەمانەوی خۆی لەدەسەڵاتدا.

ئەمە لەبەرامبەر ئەو هەوڵانەدا کە بەکردەوە دەچێتە خزمەت بە کۆماری ئیسلامیەوە چەندین جار ئامان گەیاندوە لە هەموو بارودۆخێکدا ئەبێت ئامانج سەرنگومکردنی کۆماری ئیسلامی بێت.ئەمە بەهەموو توانامانەوە دژی جەنگین وە نامانەوێت ئەوە ڕوبدات،وە لەکەدانەوەمان ئەوەیە کە شەڕێک ڕونادات،بەڵام لەبەرامبەر کەسانێکدا کە بەبیانوی شەڕەوە زەمینە بە بەرگری لە سنورەکان ولە دەوڵەتی خۆماڵی دەڕەخسێنن ڕایدەگەیەنین هەکاری سەرەکی چونە سەری هەڵگرسانی شەڕ کۆماری ئیسلامیەو ئەبێت بیڕوخێنین.ئەمە جیاوازیەکی بنەڕەتی نیوان کۆمەنیستە شۆڕشگێڕەکانەلەگەڵ هێزە ناسیۆنالیستە ڕاست وچەپەکان،لەگەڵ ئەپۆزسیۆنی ڕاست و لەگەڵ هێزە چەپە “دژی ئیمپریالیستیە”کان لە ئێران وسەرتاسەری دونیادا.

٢٠٢٠\١١\١٢

وەرگێڕانی کاوە عومەر

٢٠٢٠\١١\٢٠